Istraživanje informacijske pismenosti u knjižnici Jelkovec

Bule, Marijana

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:742172

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-15**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA INFORMACIJSKE ZNANOSTI

Marijana Bule

Istraživanje informacijske pismenosti u knjižnici Jelkovec

Diplomski rad

Mentor: prof. dr. sc. Sonja Špiranec

Zagreb, rujan 2020.

Sadržaj

Sažetak ... 3
Summary ... 4
Uvod ... 5
1.0. Informacijska pismenost ... 6
1.1. Razvoj informacijske pismenosti ... 7
1.2. Modeli informacijske pismenosti ... 8
1.2.1. SCONUL model ... 10
1.2.2. Model prikupljanja bobica ... 10
1.2.3. Model „Šest velikih vještina“ ... 11
1.2.4. Relacijski model Christine Bruce ... 12
1.2.5. Standardi informacijske pismenosti ... 12
1.2.6. Primarno i sekundarno obrazovanje korisnika ... 13
1.2.7. Akademska razina obrazovanja ... 14
1.2.8. IFLA standard – generički standard ... 14
1.2.9. Nacionalni standardi ... 15
1.2.10. Australski i novozelandski standard (ANZIL) ... 15
2.0. Informacijska pismenost i cjeloživotno učenje ... 16
3.0. Knjižnice – posrednici znanja ... 19
3.1. Informacijsko ponašanje mladih ... 21
3.2. Važnost i cilj informacijskog opismenjavanja učenika srednjih škola ... 23
3.3. Vještine informacijski pismenog učenika srednje škole ... 25
4.0. Istraživanje informacijske pismenosti učenika srednje škole Jelkovec ... 26
4.1. Uzorak, materijali i metode ... 27
4.2. Ciljevi istraživanja ... 28
4.3. Rezultati istraživanja ... 28
5.0. Zaključak ... 33
6.0. Literatura ... 35
7.0. Dodaci ... 39

Sažetak

U ovom radu se istražuje razina informacijske pismenosti kod učenika Srednje škole Jelkovec u Zagrebu. Pomoću anketnog upitnika (pitanja otvorenog i zatvorenog tipa) provelo se istraživanje. Ispitala se razina informacijske pismenost kod učenika, te postojanje razlike u informacijskoj pismenosti, između učenika različitih obrazovnih profila i različitih godišta.

U teorijskom dijelu rada govori se o informacijskoj pismenosti, o modelima i standardima, vezanim za informacijsku pismenost te se analizira istraživanje na navedenu temu.

Kako bi istraživanje bilo provedeno kako treba, potrebna je dobra suradnja između knjižničara i nastavnika, te knjižnica i okoline. Knjižnica, zbog svojih korisnika, trebala bi svakodnevno istraživati njihove potrebe i zajednički ih ostvarivati, a osoba koja treba te potrebe razumjeti prema korisnicima je sam knjižničar.

Učenik je taj koji se izdvaja na prvo mjesto, te koji kao i svi ostali ima svoje potrebe, zatim želi usvojiti znanje i određene vještine, koje treba za što bolje snalaženje u suvremenom modernom društvu. Dakle, da bi knjižnica ispunila svoje zadaće, mora osigurati prostor, koji je prilagođen korisnicima. Također, prije svega mora im osigurati izvore kvalitetnih i provjerenih informacija da bi pridonijela razvoju kurikuluma i učenika.
Sve znanje koje učenici dobiju u knjižnici (kao pojedinci ili u grupi) je za njihovu bolju budućnost, jer s tim znanjem idu naprijed u život.

Ključne riječi: informacijska pismenost, modeli, standardi, cjeloživotno učenje, istraživanje

Summary

This paper investigates the level of information literacy among students of Jelkovec High School in Zagreb. A survey was conducted using an online survey questionnaire (open-ended and closed-ended questions). The level of information literacy among students was examined, as well as the existence of differences in information literacy between students of different educational profiles and different ages.

The theoretical part of the paper discusses information literacy, models and standards related to information literacy, and analyzes research on this topic.

Good collaboration between librarians and teachers and libraries and the environment is needed. Because of its users, the library should research their needs on a daily basis and realize them together, and the person who needs to understand these needs towards the users is the librarian himself.

The student is the one who stands out in the first place and who, like everyone else, has his own needs, then he wants to acquire the knowledge and certain skills he needs to better cope in modern society. So, in order for a library to fulfill its tasks, it must provide a space that is user-friendly. It must also, above all, provide them with sources of quality and verified information in order to contribute to the development of curricula and students.

All the knowledge that students gain in the library (as individuals or in a group) is for their better future, because with that knowledge they move forward in life.

Key words: information literacy, models, standards, lifelong learning, research

Uvod

U današnje vrijeme svjesni smo da informacijsko društvo mijenja dosadašnji način života. Informacijski pismena osoba kao takva mora znati kako pronaći relevantnu informaciju koja je u svakom pogledu vjerodostojna te odabrati pravilan način kojim će do te informacije doći. Informacijska pismenost je jako važna za svakog pojedinca i možemo reći da danas predstavlja važnu ulogu za razvoj društva. Kroz literaturu i članke objavljene od mnogih autora navodi se da se „informacijska pismenost najviše odnosi na sposobnost prikupljanja, prijenos, obradu te korištenja podataka ili informacija koje trebaju su potrebne za različite svrhe“. Međutim, sve informacije su danas pretežno u digitalnom obliku, a kako bi ih mogli koristiti, informacijsku pismenost moramo povezati s informatičkom pismenošću.

Cilj i sama svrha ovog diplomskog rada prikazati polazišta informacijske, a zatim analizirati razinu informacijske pismenosti učenika Srednje škole Jelkovec. Prvi dio ovog rada, odnosi se na samu informacijsku pismenosti i njoj srodne termine. Također, u radu se analizira i razina informacijske pismenosti učenika srednje škole Jelkovec. Srednja škola Jelkovec je strukovna srednja škola koja obrazuje učenike iz području elektrotehnike u dva programa: elektrotehničar i tehničar za računalstvo. Međutim, kako se mladima pripisuju vještine korištenja novih tehnologija, trebalo je na neki način utvrditi kako dolaze do informacija.

1.0. Informacijska pismenost

„Informacijski pismeni ljudi su oni ljudi koji su naučili kako učiti, koji znaju kako učiti jer znaju kako je znanje organizirano, znaju kako pronaći informaciju te kako ju iskoristiti na način da drugi uče iz nje. To su ljudi koji su pripremljeni za cjeloživotno učenje jer uvijek znaju pronaći informaciju koja im je potrebna za bilo koji zadatak ili trenutnu odluku."[1]

„Biti pismen je biti sposoban koristiti različite izvore informacija i unapređenje kvalitete života. Ono što uključuje sama informacijska pismenost je sposobnost pronalaženja, evaluiranja i uporabe informacija na pravilne i različite načine. Ljudski život podložan je raznim svakodnevnim promjenama i razvoju u suvremenom društvu, ekonomiji i tehnologiji, pa je tako i pismenost jedan cjeloživotni proces koji konstantno traži stalne promjene i učenje".[2]

Dakle, pojam pismenosti prvenstveno podrazumijeva temeljnu i osnovnu pismenost te vještine samog čitanja i pisanja. Stoga, znanje od početka čovječanstva počiva na tiskanim izvorima, ali temeljna pismenost, slijedom je bivala osnova za učinkovito funkcioniranje u društvu.[3]

Najpreciznije rečeno, informacijski pismena defakto je osoba koja je naučila kako učiti, koja zna i sposobna je prepoznati svoje potrebe u svezi informacija, koja zna gdje i kako ih može pronaći te ono najvažnije kako će ih iskoristiti i podijeliti s drugima.

Suvremeno informacijsko doba nametnulo je posve nove društvene prakse, načine kreiranja znanja, ali nadasve i novo interpretiranje pismenosti. Danas se koriste različite vrste pismenosti: informacijska, računalna, grafička, pismenost za pisanje znanstvenih radova i sl. Zbog proširivanja raznih područja struka i znanosti govori se o akademskoj pismenosti, pismenosti poznavanja jezika. Preduvjet na radnome mjestu i da bi se omogućilo sudjelovanje života zajednice potrebne su različite vrste pismenosti. Pismenost možemo povezati također i s dobnim granicama pa tako imamo predškolsku, ranu pismenost i pismenost mladih i odraslih ljudi.

---

[1] Stričević, Ivanka. (2011). Informacijska pismenost i uloga dječjih knjižničara [Powerpoint slajdovi]. Preuzeto s https://www.hkdrustvo.hr/hr/skupovi/skup/187/sazetak/64/%3C?php%20echo%20HM_D;%20?%3E/hr/ (09.06.2020.)

[2] Usp:: United National Educational, Scientific and Cultural Organization. The Plurality of Literacy and its Implications for Policies and Programmes : Position Paper. 2004. URL: http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001362/136246e.pdf (09.06.2020.)

[3] Špiranec, Sonja;Banek Zorica, Mihaela. Informacijska pismenost: teorijski okvir i polazišta. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2008. Str. 84

U uporabi je i izraz profil pismenosti; pronalaženje bitne informacije u nekom znanstvenom tekstu, traganje za informacijom u voznom redu, razumijevanje sadržaja nekog obrasca koji valja popuniti, pisanje molbe za zaposlenje ili izračun mjesečne otplate, svi zahtijevaju specifične profile pismenosti.[4]

U različitim izvorima literature informacijska pismenost se navodi kao „vrlo važna vještina za pronalaženje informacija potrebnih za rješavanje problema".

Informatička pismenost se pak upotrebljava kao zamjena za informacijsku pismenost iz razloga što se zapravo pogrešno tumači da će upravo pomoću tehnologije riješiti sve probleme dostupnosti informacijska i korištenja. Informatička pismenost se zapravo odnosi na tehnološke vještine vezane uz računala, dok se informacijska pismenost odnosi na sam sadržaj, koji je razlog korištenja tehnologijom.[5]

1.1. Razvoj informacijske pismenosti

„Informacijska se pismenost izgrađuje unutar raznih disciplina, a ostvaruje se putem različitih projekata. S toga se, potpuno očekivano, pojava i šira percepcija pojma najprije dogodila u društvima gdje su opisani fenomeni bili i najvidljiviji, kao u SAD-u ili Australiji".[6]

Informacijska pismenost je zapravo skup konceptualnih vještina i posjeduje širok raspon pojmova. Polazi od informacijskog problema a u samom središtu se nalazi osoba koja uči. Informacijska pismenost naime priprema učenike na povezivanje, interakciju i korištenje učenicima dostupnih informacija.

Paul Zurkowski smatra se tvorcem informacijske pismenosti. Godine 1974. u „Izvješću Nacionalnoj komisiji za knjižnice i informacijsku znanost, prvi je pisao o važnosti informacijske pismenosti za svaku pojedinu osobu jer nam upravo ona osigurava snalaženje i preživljavanje u novom, informacijskome dobu".[7]

---

[4] Hrvatska enciklopedija. URL: https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=48456 (09.06.2020.)
[5] Isto. Str. 86
[6] Usp: Špiranec, Sonja;Banek Zorica, Mihaela. Informacijska pismenost: teorijski okvir i polazišta. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2008. Str. 21
[7] Isto.

1.2. Modeli informacijske pismenosti

Od prve upotrebe pojma informacijske pismenosti nastalo je mnogo modela i standarda kao okvirno polazište za interpretaciju informacijske pismenosti. Nastali modeli čine teorijski okvir, dok su standardi ti koji omogućuju provedbu testiranja te vrednovanja informacijske pismenosti.

Pojava modela nastala je iz razloga da daju dosljednost, da pojasne pojam informacijske pismenosti. Nude smjernice za provođenje informacijske pismenosti. Od pojave pojma informacijske pismenosti 70-tih godina prošlog stoljeća predstavljen je niz modela i standarda kako bi se što uspješnije vrednovala informacijska pismenost.[8]

Standardi su služe za opisivanje ili vrednovanje pojma informacijske pismenosti u samoj praksi, usmjereni su na opis karaktera informacijski pismene osobe ili učenika uz navođenje znanja, vještina, stavova ili uvjerenja koje pojedinac treba moći izgraditi. Standarde treba razumjeti kao preporuke koje omogućavaju učinkovitost samog nastavnog procesa.

„Modeli informacijske pismenosti važni su prije svega za knjižničare, da ih osvijeste i primjenjuju, a zatim i za korisnike koje opismenjujemo. Često se u praksi događa da korisniku samo i isključivo osiguramo pristup informaciji, a ostale stupnjeve opismenjivanja zanemarimo. Isto tako, uvijek je važno krenuti s dobrim informacijskim intervjuom (koji ne mora nužno biti dugotrajan) iz kojega ćemo saznati tko je zapravo korisnik koji mora riješiti određeni problem:koliko je informatički pismen, služi li se nekim stranim jezikom, koja širina informacije mu je potrebna i koji je zapravo njegov krajnji cilj“.[9]

Razliku modela između obrazovanja u osnovnoj školski i srednjoj čine pristupanje informacijama, vrednovanje i korištenje tih istih informacija. Informacijska potreba u osnovnoškolskom te srednjoškolskom obrazovanju postavljena je kao zadatak, dok u visokoškolskom obrazovanju je postavljena kao potreba koja ovisi o samom pojedincu.

Sljedeća slika opisuje kako je informacijska pismenost polazište od koje nastaju modeli i standardi te govori kojoj razini obrazovanja pripadaju.

[8] Usp. Špiranec, Sonja;Banek Zorica, Mihaela. Informacijska pismenost: teorijski okvir i polazišta. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2008. Str.49

[9] Usp: Stipetić Šušak, Jelena. Informacijsko opismenjavanje u narodnim knjižnicama. Vjesnik bibliotekara Hrvatske 59, 3/4(2016), Str. 96-97.

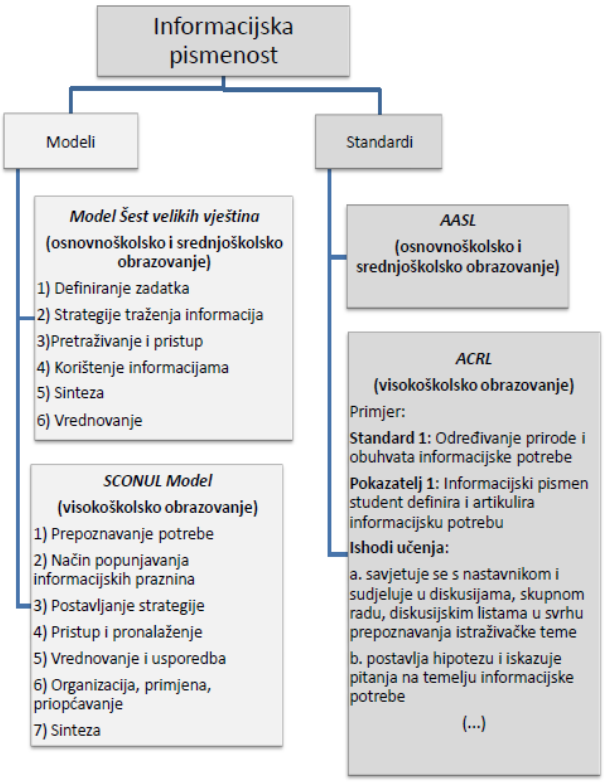

Slika 1. Modeli i standardi - usporedba[10]

U raznim izvorima literature navodi se kako su modeli informacijske pismenosti postavljeni kao teorijski okvir. Stoga je u sljedećem poglavlju navedeno nekoliko modela koji interpretiraju pojam informacijske pismenosti, ali i temeljna polazišta za njihovu primjenu u praksi.

Poglavlje započinje s meta modelima, koji nisu direktno povezani s informacijskom pismenošću, ali su dovoljno poznati da pokušaju objasniti pojam informacijske pismenosti. Zatim slijede modeli koji su polazište za informacijsku pismenost, a istovremeno se fokusiraju na određeni stupanj obrazovanja. Zbog tih razloga odabrani su baš ovi modeli informacijske pismenosti. SCONUL model odnosi se na visokoškolsko obrazovanje kao što je opisano u gore navedenoj slici. Važno ga je spomenuti iako se on odnosi na tercijarno obrazovanje jer govori o suradnji akademskog i knjižničarskog osoblja. Zatim, model prikupljanja bobica važan je jer ispituje informacijsko ponašanje u internetskom okruženju itd. Na kraju sve je povezano jer se učenici danas vrlo rano susreću s informacijama i trebaju naučiti kako će prepoznati i vrednovati pravu informaciju.

[10] Špiranec, Banek Zorica 2008: 77–78

1.2.1. SCONUL model

„Udruženje knjižnica, koledža, nacionalnih i visokoškolskih knjižnica Velike Britanije razvilo je SCONUL model. Model se temelji na sedam glavnih vještina i podrazumijeva suradnju akademskog i knjižničnog osoblja. Sve ove vještine postupno se stječu tijekom školovanja. Prva vještina je sposobnost prepoznavanja informacijskih potreba. Druga vještina je način popunjavanja informacijskih praznina. Treća je postavljanje strategije za lociranje informacija. Četvrta je sposobnost pronalaženja informacija i pristup njima, petasposobnost usporedbe i vrednovanja informacija dobivenih iz raznih izvora, šesta organizacija, primjena i priopćavanje informacija i sedma vještina sinteza informacija i stvaranje novog znanja“.[11]

1.2.2. Model prikupljanja bobica

Marcia Bates je 1989. godine predložila ovaj model koji na poseban način predstavlja tipično informacijsko ponašanje na Internetu. „Model je nazvan model prikupljanja bobica jer korisnik odabire informacijske izvore putem poveznica i preuzima potrebne informacije koje ga vode na daljnje izvore“.[12]

Model koji predlože autorica razlikuje se od tradicionalnoga u četiri područja:

1. Priroda upita
2. Priroda cjelokupnog procesa pri pretraživanja
3. Raspon korištenih tehnika korištenih u pretraživanju
4. Informacije "domena" ili teritorij na kojem se provodi pretraživanje.[13]

[11] Usp. Špiranec, Sonja. Banek, Zorica Mihaela. Informacijska pismenost. Nav. dj. Str. 58-59.
[12] Bates, M. J.; The design of browsing and berrypicking techniques for the online search interface. University of California at Los Angeles. Los Angeles, 1989. (preuzeto iz: Špiranec, S., Banek Zorica, M.; Informacijska pismenost: teorijski okvir i polazište. Zavod za informacijske studije, 2008., str. 52-54.)
[13] Vidi. URL: https://pages.gseis.ucla.edu/faculty/bates/berrypicking.html (09.06.2020.)

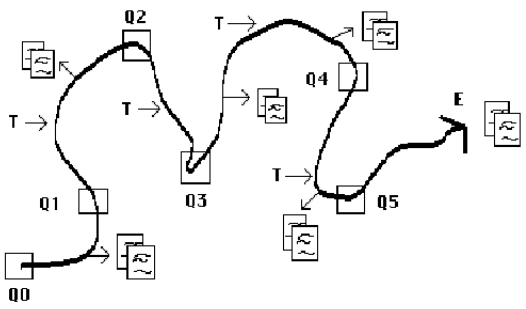

Slika 2. Prikaz modela prikupljanja bobica.[14]

Slika modela prikazuje kretanje i postupke prema samoj potrebi za informacijama odnosno prema rješavanju određenog problema. Također, može se vidjeti i stalno mijenjanje u strategiji pretraživanja.

Ono što je zanimljivo kod ovog modela je da on istražuje informacijsko ponašanje te percipira informacijsku pismenost kao neku vrstu lepeze koja sadrži vještine, sposobnosti i osobna iskustava vezana za korištenje informacija.

1.2.3. Model „Šest velikih vještina“

Model Šest velikih vještina nastao je suradnjom Eisenberga i Berkowitza, kao istraživanje u kojem su ispitivali ljudsku potrebu za modelom pri rješavanju problema. Rezultat projekta otkrio je da ljudi ne poznaju izričito strategiju u rješavanju problema, već se vode po vlastitom nahođenju.

Ovaj model obuhvaća 6 faza, a svaka faza ima 2 potkategorije. To su:

1. „ definiranje zadatka
2. strategije traženja informacija
3. pretraživanje i pristup
4. korištenje informacijama
5. sinteza
6. vrednovanje.“[15]

[14] Isto
[15] Berkowitz, Robert E. Information problem-solving: The big six skills approach to library and information skills instruction. Norwood, NJ : Ablex, 1990. (preuzeto iz: Špiranec, S., Banek Zorica, M.; Informacijska pismenost: teorijski okvir i polazište. Zavod za informacijske studije, 2008., str. 55-57.)

1.2.4. Relacijski model Christine Bruce

Christine Bruce razvila je relacijski model kojem je svrha predstavljati sedam različitih načina djelovanja koje se događa između čovjeka i informacije. Ovaj model za razliku od ostalih modela, pruža potpuno drugo značenje informacijske pismenosti. Gledajući iz pozicije korisnika, ovaj model zahtijeva izgradnju i razvijanje osviještenosti o sedam dimenzija informacijske pismenosti u visokoškolskom obrazovanju.[16]

1. Informacijska tehnologija
2. Informacijski resursi
3. Informacijski procesi
4. Informacijska kontrola
5. Formiranje znanja i izgradnja korpusa znanja
6. Proširivanje znanja
7. Mudrost[17]

„Sedam dimenzija informacijske pismenosti utvrđeno je iz perspektive i istraživanja iskustva korisnika, a postupak informacijskog opismenjavanja podrazumijeva izgradnju i razvijanje svijesti svih sedam vidova koji karakteriziraju informacijsko ponašanje“.[18]

1.2.5. Standardi informacijske pismenosti

Uviđajući ulogu kritičkog mišljenja u procesu učenja, Odbor za ACRL osnovao je 1998. Radnu skupinu za standarde kompetencije informacijske pismenosti i zadužio je da razvije standarde kompetencija u ovom području visokog obrazovanja. Nizom konferencijskih poziva, sastanaka i rasprava putem e-pošte. Radna skupina pripremila je nacrt "Standardi kompetencija informacijske pismenosti za visoko obrazovanje".[19]

---

[16] Vidi. Bruce, Christine. The Seven faces of information literacy. 2003. Preuzeto s http://www.connect2tls.info/uploads/8/1/8/3/8183810/bruce.pdf (09.06.2020.)

[17] Usp. Stipetić Šušak, Jelena. Informacijsko opismenjavanje u narodnim knjižnicama. Vjesnik bibliotekara Hrvatske 59, 3/4(2016), Str. 96-97.

[18] Usp. Špiranec, Sonja. Banek, Zorica Mihaela. Informacijska pismenost. Nav. dj. Str. 55

[19] Udruženje sveučilišnih i istraživačkih knjižnica. ACRL STANDARDI: Standardi kompetencija informacijske pismenosti za visoko obrazovanje. 2000. Preuzeto s URL: https://crln.acrl.org/index.php/crlnews/article/view/19242/22395 (11.06.2020.)

„Standardi informacijske pismenosti usmjereni su na definiranje karakteristika informacijski pismenog pojedinca. Standardi detaljno navode svojstva, atribute, procese, znanja, vještina, stavova koje pojedinac treba izgraditi. Treba ih razumjeti kao preporuku za podizanje razine učinkovitosti nastavnog procesa. Standardi informacijske pismenosti odnose se na praktičnu primjenu modela informacijske pismenosti, odnosno njihovu razradu“.[20]

Stoga se u ovom radu navode standardi koji bi trebali poslužiti kao usmjeravanje za opismenjavanje korisnika te za knjižničare koji pružaju razne edukacije svojim korisnicima.

1.2.6. Primarno i sekundarno obrazovanje korisnika

AASL STANDARDI - predstavlja standardni okvir za primjenu sa studentima i ostalim učenicima. Integrirani okvir predstavljen unutar nacionalnog Standarda za školske knjižnice za učenike, školske knjižničare i školske knjižnice. Okvir AASL standarda odražava sveobuhvatan pristup poučavanju i učenju pokazujući vezu između učenika, knjižničara i knjižničnih standarda. Svaki odjeljak okvira standarda bio je dizajniran tako da odražava drugi, osiguravajući da aktivnosti povezane sa standardima bi se međusobno ojačavale, istovremeno gradeći kapacitete učenika, školskih knjižničara i škole.[21]

AASL standardi pokrivaju najvažnije aspekte učenja, te sadrže tri kategorije. Prve tri kategorije vezane su za korisnika i informacijsko opismenjavanje, dok ostale dvije se odnose odgovornost u društvu i samostalnost u učenju.

[20] Isto.
[21] Vidi. Preuzeto s: Okvir standarda AASL za učenike, 2018. URL: https://standards.aasl.org/wp-content/uploads/2017/11/AASL-Standards-Framework-for-Learners-pamphlet.pdf (11.06.2020.)

1.2.7. Akademska razina obrazovanja

Najpoznatiji primjer standarda koji je preveden na desetak jezika standard je Američkog udruženja visokoškolskih knjižnica ACRL (Association of College and Research Libraries). Namijenjen je integraciji informacijske pismenosti u visokoškolsko obrazovanje. Ovaj standard informacijske pismenosti također navodi primjere uspješnosti ali i ishode učenja koji omogućuju testiranje i vrednovanje. Sastoji se od 5 osnovnih standarda, 22 pokazatelja i čak 86 ishoda učenja. Standard temeljito razrađuje elemente koji omogućuju procjenu stečenog stupnja informacijske pismenosti. Njegova svrha kao i svakog drugog objavljenog standarda informacijske pismenosti je učiniti skup kompetencija obuhvaćenih informacijskom pismenošću sastavnim dijelom nastave. Naime, kako bi se informacijskim opismenjivanjem postigli suvremeni ciljevi učenja ono mora biti uključeno u sadržaj, strukturu i slijed nastavnih sadržaja.[22]

1.2.8. IFLA standard – generički standard

„IFLA (krovna knjižničarska organizacija) pokušala je utvrditi generički standard, upotrebljiv u raznim okruženjima, koji se temelji na prijašnjim standardima i modelima. Ideja ovog standarda je pojednostaviti sve postojeće standarde te okupiti ga u tri važna koncepta: pristup, vrednovanje i korištenje“.[23]

[22] Vidi. Lasić-Lazić, Jadranka; Špiranec, Sonja; Banek Zorica, Mihaela. Izgubljeni u novim obrazovnim okruženjima – pronađeni u informacijskom opismenjivanju. URL: https://pdfs.semanticscholar.org/97bf/a132e1fbd5ffd40d49bbe7e7b07c7f335b78.pdf (12.6.2020.)
[23] IFLA Standard. Preuzeto s : URL: https://www.ifla.org/node/8721 (12.6.2020.)

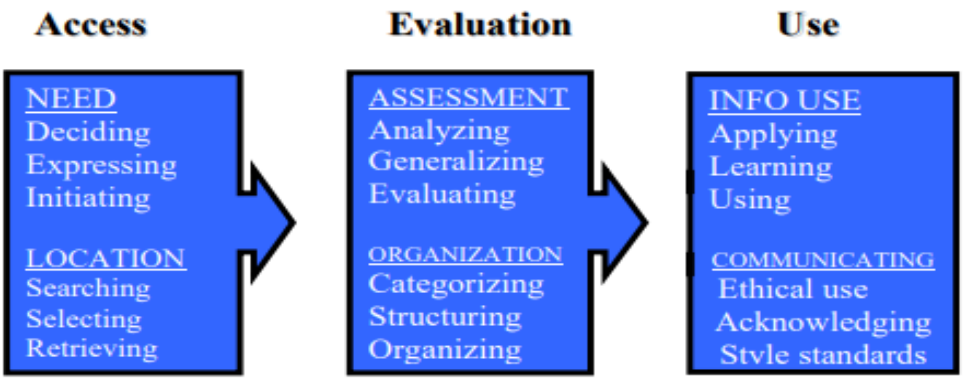

Slika 3. IFLA-in standard informacijske pismenosti prikazan prema Lau, J., 2006.[24]

Grafički prikaz u fazi pristupa daje važnost lociranju informacija jer je tad istraživanje kvalitetno i ako su zadovoljene sve strategije pretraživanja. Druga faza govori o vrednovanju te se odnosi na procjenu informacija, kategorizaciju i strukturiranje. Treća faza u grafičkom prikazu nam govori o etičkoj uporabi informacija i navođenju izvora.

1.2.9. Nacionalni standardi

„Nacionalni standardi čine posebnu vrstu standarda informacijske pismenosti, čija je značajka da je njihov doseg u dva smjera, horizontalno i vertikalno. Obuhvaćaju sve pripadnike i elemente nekog društva te čine opći okvir s načelima i standardima, koji pomažu stvoriti program informacijske pismenosti na svim razinama“.[25]

Nacionalni standardi brinu o lokalnim posebnostima neke države ili sadrže osobine na njezine srodne politike ili koncepcije ili se oslanjaju na nacionalne standarde obrazovanja ili kvalifikacijske okvire.[26]

1.2.10. Australski i novozelandski standard (ANZIL)

Jedan od najpoznatijih nacionalnih standarda informacijske pismenosti je Australski i novozelandski standard, ANZIL (Australian and New Zealand information literacy framework, 2004.) Osobit je jer pojašnjava ulogu obrazovnih institucija u informacijskom

[24] Preuzeto s URL: https://www.ifla.org/files/assets/information-literacy/publications/ifla-guidelines-en.pdf (14.6.2020.)
[25] Špiranec, Sonja. Banek, Zorica Mihaela. Informacijska pismenost. Nav. dj. Str. 62
[26] Isto. Str. 75

opismenjavanju. U njemu se govori da bi institucije i vodeći pojedinci trebali osigurati oblikovanje i postavljanje modela za učenje, kako učiti, te pružiti temelje za cjeloživotno obrazovanje i izgrađivati studenata kao građana i članova zajednice".[27]

ANZIL je zapravo preuzeo američke standarde ACRL, no dodani su elementi iz kojih je vidljivo šire viđenje i veći društveni značaj modela. Za razliku od američkih standarda visokoškolskih knjižnica, u ovom se nacionalnom standardu informacijske pismenosti ne govori o studentima, već o informacijski pismenim osobama, neizravno čineći standard važnim za sve građane.[28]

Standardi su važni u vrednovanju informacijske pismenosti, mogu se koristiti u koncipiranju istraživanja i pojedini prikazani elementi standarda će biti korišteni u istraživanju razine info. pismenosti učenika što je predmet ovog rada. Međutim, prema navedenim modelima i standardima informacijske pismenosti može se vidjeti na kojim vještinama ali i sposobnostima treba raditi da bismo mogli reći da smo informacijski pismene osobe. Također, možemo zaključiti o razini pismenosti kod učenika i nastavnog osoblja.

2.0. Informacijska pismenost i cjeloživotno učenje

Informacijska pismenost vještina je preživljavanja u informacijskom dobu. Umjesto da se utope u obilju informacija koje preplave njihov život, informacijski pismeni ljudi znaju kako pronaći, procijeniti i učinkovito koristiti informacije za rješavanje određenog problema ili donošenje odluke - dolaze li informacije koje odaberu s računala, iz knjiga ili bilo kojih drugih mogućih izvora. Knjižnice, koje pružaju značajnu javnu pristupnu točku takvim informacijama i obično bez ikakvih troškova, moraju igrati ključnu ulogu u pripremi ljudi za zahtjeve današnjeg informacijskog društva.[29]

Korisnici knjižnica u današnje moderno vrijeme imaju veliki spektar izvora znanja i informacija preko kojih mogu doći do informacije, dok su u prošlom vremenu jedini izvori bili knjižnice i njihovi djelatnici koji su znali gdje će pronaći informacije za svoje korisnike.

[27] Vidi. ANZIL, Australian and New Zeland information literacy framework: principles, standards and practice/Ed. Alan Bundy. Adelaide: Australian and New Zeland institute of information literacy, 2004. URL: https://www.utas.edu.au/__data/assets/pdf_file/0003/79068/anz-info-lit-policy.pdf (16.6.2020.)
[28] Vidi. Špiranec, Sonja; Banek Zorica, Mihaela. Informacijska pismenost. Nav. dj., str. 76.
[29] ALA. Presidential Committee on Information Literacy: Final Report. 1989. URL: http://www.ala.org/acrl/publications/whitepapers/presidential (17.6.2020.)

„Studenti i građani danas koriste Internet samo kako bi zadovoljili svoje informacijske potrebe (ili pak za društvene mreže). Samo vanjska motivacija od strane profesora tjera studenta u knjižnicu jer mu trebaju izvori kojima samo knjižničar može pristupiti“.[30]

„Nacionalna i sveučilišna knjižnica (NSK) u Zagrebu, ima uslugu "Pitaj knjižničara", preko koje korisnici pretražuju od kuće, a rezultati pretraživanja su članci i poveznice u elektroničkom obliku. Usluga "Pitaj knjižničara" omogućuje pretraživanja literature za diplomske, magistarske, doktorske i završne radove. Također, danas je moguće provoditi i tečajeve informacijske pismenosti online“.[31]

Knjižničari koji rade u obrazovanju uvijek imaju prilika educirati svoje korisnike i pružiti im viši stupanj znanja i kompetencija. S tim povezujemo i cjeloživotno učenje. Cjeloživotno učenje postalo je važnom odrednicom društvenih i prosvjetnih znanja u svijetu. Provedivost cjeloživotnog obrazovanja varira ponajviše o educiranosti pojedinca i njegovoj snalažljivosti u današnjoj bujici informacija, poznavanju vještina pronalaženja, odabira, vrednovanja ali i efikasnosti korištenja informacija, tj. zapravo varira o informacijskoj pismenosti.

„Cjeloživotno učenje zahtijeva da se obrazovanje sagleda u njegovoj sveukupnosti. Ono pokriva formalni, neformalni i informalni oblik obrazovanja i pokušava integrirati i formulirati sve strukture i faze obrazovanja duž vertikalne i horizontalne dimenzije. Ono je također karakteristično po svojoj fleksibilnosti što se tiče vremena, prostora, sadržaja, načina učenja i stoga zahtijeva samoupravljivo učenje, dijeleći nečije prosvjetljenje s drugima i prihvaćajući različite stilove i strategije učenja“.[32]

Oblici cjeloživotnog učenja mogu se razlikovati prema sljedećim kriterijima: prema stupnju namjernosti (organiziranosti), strukturiranosti uvjeta u kojima se učenje odvija (prostor, oprema, udžbenici, kvalifikacije nastavnika, metode učenja/poučavanja, funkcionalnost (neposredna primjenjivost) znanja, vještina i stavova te stupanj certificiranosti obrazovnih ishoda. Poredani prema tim kriterijima oblici cjeloživotnog učenja su: formalno obrazovanje (formal education), neformalno obrazovanje (nonformal education) i informalno obrazovanje (informal education). Nenamjerno je učenje iskustveno učenje (experiential learning). Iskustveno učenje nije organizirano ni strukturirano.[33]

---

[30] IFLA. InformationLiteracy: InternationalPerspectives./ urednik JesusLau. Munchen: K. G. Saur, 2008. Str.21
[31] Isto. Str.22
[32] Pastuović, Nikola, Cjeloživotno učenje i promjene u školovanju, 2008. Str. 254 URL: https://hrcak.srce.hr/29568 (17.6.2020.)
[33] Isto. Str.256

Razlika između cjeloživotnog učenja i cjeloživotnog obrazovanja je prebacivanje težine programa i nastavnika na osobu koja uči,a razlika je samo u tome što je obrazovanje namjerno učenje, a samo učenje nije samo namjerno, već i nenamjerno. Dok pohađamo školu ili fakultet moramo učiti da bismo položili ispite. Međutim, kada upotrebljavamo pojam cjeloživotno učenje ono nije samo bazirano na odgojno-obrazovni proces, već uključuje i učenje odraslih, ono što sami želimo i učimo.

Cjeloživotno učenje ne zamjenjuje tradicionalno školovanje, što se u početku smatralo mogućim, a zbog nedostataka školovanja i poželjnim, nego je to fleksibilni sustav oblika učenja koji omogućuje cjeloživotno stjecanje i razvijanje kompetencija koje su ljudima potrebne za život u odrasloj dobi.[34]

Konceptom cjeloživotnoga učenja cilj obrazovanja postaje formiranje stručnjaka za učenje tijekom cijelog života. Njime se želi pripremiti pojedince na sve ono što ih čeka u tijeku njihova radnoga vijeka, stoga ih se ne priprema da postanu stručnjaci, već da uče kao stručnjaci.[35]

U programu informacijskog opismenjavanja i cjeloživotnog učenja, osim nastavnika i učenika sudjeluju knjižnice, ali i cjelokupno društvo. Knjižničari svojim stručnim savjetima mogu pomoći u pokretanju programa informacijskog opismenjavanja. Naime, knjižnica je svojevrsno informacijsko središte, mjesto na kojem se uči, savjetuje s informacijskim stručnjacima (knjižničarima) u vezi teme istraživanja, mjesto na kojem je omogućen pristup internetu i informacijama na internetu te mjesto za socijalizaciju znanja.[36]

Program cjeloživotnog učenja (LLP) bio je krovni program koji je integrirao razne inicijative za obrazovanje i osposobljavanje. Program cjeloživotnog učenja bio je podijeljen na četiri sektorska potprograma i četiri takozvana 'poprečna' programa.

Sektorski potprogrami:

1. „Comenius za škole
2. Erasmus za visoko obrazovanje
3. Leonardo da Vinci za strukovno obrazovanje i osposobljavanje

[34] Isto. Str. 258.
[35] Špiranec, Sonja; Banek Zorica, Mihaela. Nav. dj., str. 14
[36] Jesus, Lau, Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju: završna verzija: recenzirano 30. srpnja 2006., Hrvatsko knjižničarsko društvo, Zagreb, 2011. Str. 27

4. Grundtvig za obrazovanje odraslih“[37]

Europska komisija posluje s državama članicama EU-a kako bi podržala i učvrstila razvoj ključnih kompetencija i osnovnih vještina za sve, od najranije dobi i tijekom cijelog života. Ključne kompetencije uključuju znanje, vještine i stavove potrebne svima za osobno ispunjenje i razvoj, zaposlenje, socijalnu uključenost i aktivno građanstvo.

Pristup je promicanju ključnih kompetencija:

1. „Pružanje visokokvalitetnog obrazovanja, osposobljavanja i cjeloživotnog učenja za sve
2. Podrška obrazovnom osoblju u provedbi pristupa poučavanja i učenja temeljenih na kompetencijama
3. Poticanje različitih pristupa i konteksta učenja za nastavak učenja
4. Istraživanje pristupa za procjenu i potvrđivanje ključnih kompetencija“[38]

3.0. Knjižnice – posrednici znanja

Temelji razvoja svakog pojedinca u društvu je u njegovu sustavu obrazovanja i onima koji uz njegovu pomoć stječu nove vještine i nova znanja koja će započeti primjenjivati u svojoj okolini već tijekom samog školovanja, a kasnije i na radnom mjestu. Uspjeh aktivnog angažiranja pojedinca radi obrazovanja ovisi o relevantnim izvorima znanja. Na prvom mjestu stavljaju se knjižnice, do čijih je fondova u današnje vrijeme moguće vrlo brzo doći uz pomoć informacijske i komunikacijske tehnologije. Razvoj digitalnih knjižnica upućuje na mogućnost da dijelom ili u cjelini postanu sredinom za učenje uz pomoć svojih fondova i sve složenijih softverskih pomagala koja se trenutno razvijaju. Također se pojavljuje i zanimljiva mogućnost povezivanja sadržaja kolegija u elektroničkom okružju s fondovima knjižnica. Knjižnice su također prepoznale potrebu za snažnijim razvojem svojih službi i usluga kako bi

[37] EuropeanCommission: Lifelong Learning Programme. URL: https://eacea.ec.europa.eu/sites/2007-2013/llp_en (20.6.2020.)

[38] EuropeanCommission: Key competences. URL: https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/council-recommendation-on-key-competences-for-lifelong-learning_en (20.6.2020.)

uspješno odgovorile na nove potrebe korisnika koje su se pojavile pod utjecajem informacijske tehnologije u knjižnicama i na sveučilištima.[39]

Prve knjižnice su nastale iz potrebe društva da pohrane i sačuvaju spise koji su odredili poredak u društvu. Nakon odvajanja knjižnica od arhiva, zajednica korisnika knjižnica bila je jako malena i ograničena na određeni krug. U svojoj dugoj povijesti knjižnice su određeni dio vremena usluživale samo utvrđen broj pojedinaca.

Teoretičar knjižničarstva J. Nitecki zaključuje da je tijekom svojega razvoja "društvo knjižnice podnosilo, potom ih je počelo prihvaćati poput, uvjetno rečeno, nečega bez čega se ne može, da bi naposljetku djelatno sudjelovalo u njihovu radu". Iako su knjižničarstvo i knjižnice dio ukupne kulture društva i imaju znatan, premda uobičajeno nevidljiv, utjecaj na opće društvene tokove, njihov je položaj i razvoj u našemu društvu ponajčešće na rubu društvenog zanimanja. Kao djelatnost koja stvara određen sustav obavijesti, jer je sva stručna obradba u knjižnicama usmjerena na stvaranje "znanja o znanju", knjižničarstvo je komplementarno znanosti, premda ni približno ne uživa isti položaj. Konačno, obrazovnu razinu pučanstva, a to znači i obrazovnu razinu društva u cjelini, potrebno je sustavno podizati, da bi se društvo uopće moglo dalje razvijati.[40]

Knjižnica mora biti otvorena prema svim korisnicima i tako im omogućiti pravo na slobodan i otvoren pristup informacijama čime promiče njihov ulazak u društvo. Mnogi autori u svojim djelima naglašavaju činjenicu da je pravo na knjižnicu svima jednako, ali da su njihove potrebe različite.

Školska knjižnica je informacijsko, medijsko, komunikacijsko i kulturno središte škole. Sadržaj školske knjižnice čini organizirana zbirka knjižne i neknjižne građe koja, uz mogućnost pristupa elektroničkim izvorima informacija i stručni rad knjižničnog osoblja, služi zadovoljavanju informacijskih, obrazovnih, stručnih i kulturnih potreba korisnika. Program školske knjižnica sastavni je dio školskog kurikula i uključen je u nastavni proces i učenje.[41]
Školska knjižnica, isto kao i narodna može poticati suradnju između nacionalnih, međunarodnih institucija ali svoje djelovanje više bazira na djeci koja pohađaju školu.

---

[39] Vidi. Vrana, Radovan: Knjižnice u 21. stoljeću: jamstvo kvalitete i podrška učenju u elektroničkom okružju.2004. URL: http://edupoint.carnet.hr/casopis/29/clanci/2.html (20.6.2020.)
[40] Vidi. Tadić, Katica. Rad u knjižnici:priručnik za knjižničare. URL: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/katm.htm (29.6.2020)
[41] NN. Zakon o knjižnicama: Standard za školske knjižnice, br. 105/97, 5/98, 104/00 i 69/09. URL: https://www.hkdrustvo.hr/clanovi/alib/datoteke/file/novosti/Novi_Standard_za_skolske_knjiznice_2013_za_javnu_raspravu.pdf (29.6.2020)

3.1. Informacijsko ponašanje mladih

U svijetu u kojem danas živimo, informacije su posvuda oko nas, pristupačne su svima, a osobito mladima koji se sve ranije upoznaju s raznim čimbenicima pretraživanja informacija i korištenja Interneta kao temeljnim izvorom informacija.

Današnje generacije mladih Internetom se koriste praktički na svakom koraku i u svakoj mogućoj prigodi. Komunicira se preko zaslona pametnih telefona i računala, a pretraživanje informacija za potrebe osobnoga informiranja i škole postalo je kratkotrajno, no u isto vrijeme sa smanjenom kritičnošću i kriterijima za vrednovanje pronađenih informacija.[42]

Primjećujemo da mladi koriste Interneti sve ono što im on omogućava samo u svrhu zabave, komuniciranja te pronalaženja informacija u neobrazovne svrhe, a oni izvori koji bi im olakšali proces informiranja i rješavanja zadataka u odgojno – obrazovne svrhe su im slabo poznati. No također, važno je imati na umu da razvoj i sve veća informatička pismenost djece i mladih ne znači i automatsku informacijsku pismenost, sposobnost pretraživanja kao i djelotvornog korištenja te vrednovanja informacija pri učenju jer te vještine nisu povezane i ne razvijaju se s informatičkom pismenošću.[43]

„Za današnje mlade, posebice srednjoškolce, glavni izvor informacija je upravo Internet te se i sama komunikacija češće odvija virtualnim putem i predstavlja važne čimbenike u životu mladih, mladi su naučeni na upotrebu zaslona i tipkovnica, rjeđe se koriste njima nego knjigom, papirom i olovkom.“[44]

Autorice Špiranec i Banek Zorica ističu u svom radu *Informacijska pismenost: teorijski okvir i polazišta* da je „činjenica kako djeca danas vrlo rano dolaze u doticaj s tehnologijom i otkrivaju sve mogućnosti koje nudi. Isto tako naglašavaju da treba imati na umu da su njihove vještine uglavnom otvaranje pretraživača preglednika te utipkavanje ključnih pojmova, ali bez kritičkog pretraživanja te relevantnog i vjerodostojnog vrednovanja istih“.

Kod mladih se sve više primjećuje neadekvatno informacijsko ponašanje jer se u pretraživanje informacija i zadovoljavanje informacijskih potreba ulaže vrlo malo napora te sve češće

[42] Baier Jakovac, A. i Hebrang Grgić I., 2015. Informacijska (ne)pismenost: istraživanje mladih korisnika knjižnica u Vukovaru. URL: http://www.crosbi.znanstvenici.hr/datoteka/801946.247_Baier-Jakovac_Hebrang-Grgic_2015_1-2.pdf (29.6.2020)
[43] Špiranec, Sonja; Banek Zorica, Mihaela.. Nav. dj.
[44] Baier Jakovac, A. i Hebrang Grgić I., 2015. Nav. dj.

možemo uočiti tzv. mentalitet izreži – zalijepi (cut - and - paste) koji dovodi do sve češćeg plagiranja te nenavođenja referenci i izvornika.[45]

Najveći faktor koji ima velik učinak na informacijsko ponašanje mladih u današnjem okruženju, je pojava društvenih mreža koje jako utječu na djecu i mlade jer čine njihovu svakodnevnicu. Društvene mreže su donijele potpuno novi pristup informacijama, a mnoge definicije informacijske pismenosti nastale su prije njihove pojave te su s tog stajališta zastarjele.

U okviru programa „The researcher of the future istraživačka skupina CIBER (Centre for Information Behaviour and the Evaluation of Research“) provela je istraživanje o mladima i njihovu ponašanju vezanom za informacije. Navedeno istraživanje najcitiranije je istraživanje koje prikazuje pravi profil današnje Google generacije. Istraživanje je za cilj imalo odgovoriti na pitanje o stavovima i očekivanjima Google generacije naspram na učenje u digitalnom okruženju a sve u svrhu utvrđivanja informacijske pismenosti mladih. Posebno se obraćala pozornost na to kako današnje generacije pretražuju informacije u odnosu na prijašnje.

Istraživačka su pitanja stavljena u međugeneracijski suodnos, pri čemu se pokušalo utvrditi kako ljudi različitih generacija koriste iste obrazovne izvore na Internetu.

Rezultati navedene studije sažeti su u nekoliko glavnih točaka:

1. informacijska pismenost mladih se nije prilagođavala istovremeno s većom dostupnošću i upoznatošću s informacijskom tehnologijom
2. brzina pretraživanja Interneta ujedno znači odvojiti malo vremena za vrednovanje informacija
3. moguće je govoriti o informacijskom promiskuitetu budući da se ispitanici rijetko vraćaju istim stranicama
4. mladi ne razumiju svoje potrebe za informacijama, teško postavljaju kvalitetne strategije pretraživanja; skloni su izražavanju potrebe prirodnim jezikom, prisutnost web tražilica rezultira daljnjim poteškoćama:
    a) ispitanici nemaju jasnu predodžbu što je uopće Internet,
    b) rijetko uviđaju da se radi o umreženim izvorima za koje su odgovorne različite ustanove, organizacije i pojedinci,
    c) rijetko se okreću knjižnicama i knjižničnim izvorima.[46]

[45] Špiranec, Sonja; Banek Zorica, Mihaela.. Nav. dj.

Bez obzira što zaključak ovog istraživanja naglašava potrebu za informacijskim opismenjavanjem, istraživanje nije u cijelosti dalo potvrdu o samoj dimenziji istraživanja što se tiče generacijskih razlika u ponašanju pri pretrazi informacija. U današnje vrijeme, sve dobne skupine koriste Internet i ostale servise što dovodi u pitanje postoje li zapravo odvojene Google generacije. Obrazac informacijskog ponašanja danas prelazi na sve generacije, tj. na sve dobne skupine.

3.2. Važnost i cilj informacijskog opismenjavanja učenika srednjih škola

Informacijska pismenost potrebna je ne samo nama nego i generacijama koje dolaze poslije nas, zapravo je neophodna kako bi učenje imalo svoj cilj. Kako učenje ne bi bilo površinsko već dubinsko i sa smislom te kako svrha učenja ne bi bila dobiti brze rezultate. Naime, upravo se takvo ponašanje primjećuje kod mladih skupina. Naime, kako bi se informacijska pismenost pravilno izgrađivala, potrebno je tijekom cijelog obrazovanja raditi na tom području, ali i nakon što formalno obrazovanje završi tj. tijekom cijeloga života.

Međutim, ako isprepletemo informacijsku pismenosti i kurikularne sadržaje moguće je ostvariti razvoj vještina i završni cilj informacijske pismenosti, a to je znati učiti kako učiti. Stoga, informacijska pismenost spada u ključne kompetencije koje su po naravi generičke budući da se baziraju na ciljevima koji se ugrađuju u sve predmete i obvezuju veći broj nastavnika ili sve njih na njihovo ostvarivanje.

Autor Stipetić Šušak, u svom radu navodi da kada govorimo o „formalnom obrazovanju, a u koje bi trebalo biti uključeno i informacijsko opismenjavanje, najpodobnija skupina za podučavanje vještinama informacijske pismenosti su upravo maturanti srednjih škola. Razlozi tome su što je to doba kada osoba ima dovoljno informatičkih vještina te se pretpostavlja da nastavlja svoje formalno obrazovanje, a upravo zbog toga će im stečene vještine biti od

---

[46] Banek Zorica, Mihaela; Lasić-Lazić, Jadranka; Špiranec, Sonja. *Izgubljeni u novim obrazovnim okruženjima – pronađeni u informacijskom opismenjivanju.* URL: https://www.researchgate.net/profile/Mihaela_Banek_Zorica/publication/267823833_Izgubljeni_u_novim_obrazovnim_okruzenjima__pronadeni_u_informacijskom_opismenjivanju/links/546604af0cf2052b50a14bdc/Izgubljeni-u-novim-obrazovnim-okruzenjima-pronadeni-u informacijskom-opismenjivanju.pdf [8.10.2020.]

višestruke koristi. To što su još uvijek u procesu formalnog obrazovanja dodatni je argument jer im učenje i usvajanje vještina nije strano“.[47]

Nužno je da se tijekom primarnog i sekundarnog obrazovanja razviju određene informacijske kompetencije kao što su: sposobnost lociranja informacija, njihovo pronalaženje u različitom obliku (elektroničkom, slikovnom, tekstualnom, u obliku videozapisa i slično), na različitim izvorima te uz razna pomagala i alate (npr. u katalozima, elektroničkim izbornicima, kazalima i slično). Zatim, važno je razumijevanje te samo korištenje informacija, znati ispravno postaviti pitanje, odabrati, vrednovati, ali i odbaciti informacije te znati prezentirati i predstaviti relevantne informacije. Potom, vrlo je važno potaknuti pozitivno razmišljanje te razviti svijest o tome kako je učenje proces koji traje cijeli život, a informacijska pismenost je instrument učenja te je stoga od iznimne važnosti razviti kritičko i kreativno razmišljanje, težiti znanstvenom pristupu te neprestano upoznavati informacijske tehnologije.[48]

Špiranec i Banek Zorica, u navedem djelu navode da možemo uočiti kako informacijska pismenost ne obuhvaća samo rad na postizanju znanja i vještina već uključuje i odgoj, a poseban naglasak toj grupi kompetencija potrebno je dati u školama i obrazovnom sustavu kako bi se kroz razvoj informacijske pismenosti razvili interesi, stavovi i navike učenika.

UNESCO naglašava važnost informacijske pismenosti u svakodnevnici jer ona omogućuje ljudima da pretražuju, vrednuju, koriste, ali i stvaraju informacije, a sve sa svrhom ostvarivanja osobnih, socijalnih, profesionalnih i obrazovnih ciljeva. Upravo se zbog toga ovaj pojam navodi kao osnovno ljudsko pravo koje potiču socijalnu uključenost. Osim toga, značajna je i sama povezanost informacijske pismenosti i raznih intelektualnih operacija kao što su kritičko razmišljanje, rješavanje problema, postavljanje pitanja te samostalno učenje. Informacijska pismenost omogućuje ljudima da tumače i donose informirane prosudbe kao korisnici izvora informacija, kao i da sami postanu proizvođači informacija. Informacijski pismeni ljudi mogu pristupiti informacijama o svom zdravlju, svojoj okolini, svom obrazovanju i radu, osnažujući ih da donose kritične odluke o svom životu, npr. u preuzimanju veće odgovornosti za vlastito zdravlje i obrazovanje.[49]

---

[47] Vidi. Stipetić Šušak, J,. Informacijsko opismenjavanje u narodnim knjižnicama. 2016.Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 59 (3/4)
[48] Špiranec, Sonja; Banek Zorica, Mihaela.. Nav. dj
[49] UNESCO: Information Literacy. URL: http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/access-to-knowledge/information-literacy/ (2.7.2020.)

3.3. Vještine informacijski pismenog učenika srednje škole

Prema Lau, kako bi smo rekli da je učenik razvio neophodne vještine te da je po tome pitanju uspješan potrebno je razviti tri važna elementa: pristup, vrednovanje i korištenje informacija. Očekuje se da učenik pristupa informacijama na učinkovit i djelotvoran način. [50]

Učenik bina jasan način trebao odrediti i izraziti tendenciju za informacijama te ih u skladu s time i pronaći. Međutim, učenik treba kritički se odnositi prema dobivenim informacijama i vjerodostojno ih vrednovati, na kvalitetan način ih prosuditi te organizirati. Također, učenik mora znati točno i kreativno koristiti informacije u skladu s etičkim načelima.

Informacijska pismenost obuhvaća:

- „prepoznavanje potrebe za informacijom
- pronalaženje informacije
- analizu i vrednovanje informacija
- korištenje informacije
- objavljivanje informacija“[51]

Učenik koji se obrazuje u srednjoj školi treba biti poučen da primjeni kriterije koje je Komisija Europske unije sastavila 2002. godine za sigurno korištenje Internetom, a u svrhu suzbijanja kruženja netočnih i neprovjerenih informacija. Prema tim kriterijima utvrđuje se relevantnost samih informacija na temelju provjere autora ili vlasnika stranice, obraća se pažnja na učestalost obnavljanja podataka što je provjera ispravnosti informacija, provjera se objektivnost te valjanost informacija na temelju podataka o pisanju.[52]

Jednu od najvažnijih vještina koju bi učenici trebali svladati tijekom svojeg srednjoškolskog obrazovanja su pravila citiranja, odnosno učenik bi trebao znati pravilan način navođenja autora pronađenih i korištenih informacija.

Secker, J. i Coonan, E., 2013.[53] navode kako su „informacijski pismene osobe razborite pri donošenju odluka koji informacijski izvor trebaju upotrijebiti, racionalno koriste informacije

[50] Usp. Lau, J. Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
[51] Vidi. Informacijska pismenost. URL: https://bs.wikipedia.org/wiki/Informacijska_pismenost (2.7.2020.)
[52] Alka Stropnik. 2013. Knjižnica za nove generacije: virtualni sadržaji i usluge za mlade. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 163 str.
[53] Secker, J. i Coonan, E., 2013. Introduction. U Secker, J. i Coonan E., ur. Rethinking Information Literacy: A practical framework for supporting learning. London: Facet publishing, str. 15--30.

koje bi utjecale na određene okolnosti i stekli novo znanje te na taj način iskoristili cjelokupan potencijal koji informacije nude“.

Također, pojedine osobe se ne suzdržavaju pri postavljanju pitanja o određenim informacijama koje pronađu te pregledaju i procjenjuju izvore informacija kao i same informacije s kritičkog stajališta. Jako je važno da učenici u što većoj mjeri i na što kvalitetniji način prihvate protekle navedene vještine te se na kraju svog formalnog obrazovanja mogu nazivati informacijski pismenima jer će im to olakšati transformaciju u visokoškolskom obrazovanju. Učenici koji će u budućnosti biti akademski građani, važno je da budu poučavani vještinama koje nudi informacijska pismenost. Veliki korak i promjena u životu mladih je zapravo početak fakultetskog obrazovanja, a što kvalitetnije vještine informacijske pismenosti imaju to će se jednostavnije i lakše asimilirati na nove uvjete, odgovarajuće načine učenja i promjene s kojima će se suočiti u toj etapi svog života. Bez obzira na činjenicu nastavljaju li mladi ljudi svoje obrazovanje ili planiraju o zaposlenju odmah nakon srednjoškolskog obrazovanja, potrebne su im sve vještine informacijske pismenosti koje su naučili tokom obrazovanja. U svijetu u kakvom danas živimo, modernom i suvremenom, vještine informacijske pismenosti predstavljaju profit za budući razvoj, obrazovanje i radni odnos te će biti prijeko potrebne mladima u kojem god smjeru odluče ići.

4.0. Istraživanje informacijske pismenosti učenika srednje škole Jelkovec

Kontekst istraživanja određen je upoznavanjem učenika Srednje škole Jelkovec s knjižnicom škole 2017. godine, koje je obuhvaćalo tri predstavljanja knjižnice s obzirom na dob učenika.

Prema planu i programa za prve i druge razrede uz obilazak knjižnice predviđeno je i upoznavanje s mrežom Knjižnica grada Zagreba, upoznavanje fonda, online kataloga te usluga knjižnice. Za treće razrede osmišljene su radionice pisanja molbi i životopisa uz obavezan obilazak knjižnice. Kod učenika je primijećeno nesnalaženje u knjižnici, te iskrene izjave o nekorištenju knjižničnih usluga zbog nedovoljne informiranosti o istima. Učenici nisu znali što im sve nude knjižnice jer kroz školovanje nisu imali suradnju koja im je trebala kroz sate razrednika u suradnji s knjižnicom. Na temelju toga radionice su proširene i prilagođene učenicima kako bi im se dalo što više općih informacija o knjižnicama, svim mogućnostima koje im pruža i online uslugama. Rijetko tko se služi online katalogom i samostalno pretražuje, tek nekolicina njih čulo je za uslugu KGZ, Pitajte knjižničare te lektiru uglavnom

čitaju online. Pod pojmom online misle na skraćene sadržaje koje nalaze na stranicama e-lektira.hr. Knjižnicu ne doživljavaju kao mjesto koje bi im koristilo za zajednički rad, učenje ili druženje. Na temelju obrazaca informacijskog ponašanja učenika i njihove (ne)informiranosti o knjižnicama i knjižničnim uslugama, koje su uočene kroz suradnju školske knjižnice i KGZ-a, provedena je anketa o informacijskoj pismenosti. Kolegice iz Knjižnice Jelkovec su odlučile te rezultate predstaviti na Stručnom skupu „Informacijska pismenost u dječjim knjižnicama“ u Knjižnici Medveščak u Zagrebu, 31.ožujka 2017.godine. Rezultati ankete samo su potvrdili sumnje da su učenicima nužno potrebne radionice s ciljem informacijske pismenosti iako oni sebe nazivaju „Google generacija“

Rezultati istraživanja predstavljeni su u tri dijela. Prvi dio odnosi se na: uzorak, materijale i metode. U drugom dijelu postavljene su četiri hipoteze pomoću kojih se istražuje informacijska pismenost na uzorku od 439 učenika. U zadnjem dijelu prikazani su rezultati istraživanja koji su strukturirani s obzirom na postavljene hipoteze.

4.1. Uzorak, materijali i metode

U istraživanju je analizirana razina informacijske pismenosti učenika srednje škole Jelkovec. Istraživanje se provelo pomoću metode anketa tj. anketnog upitnika koji je sadržavao pitanja zatvorenog i otvorenog tipa.

Srednja škola Jelkovec posjeduje dugogodišnje iskustvo rada, a opet je relativno mlada, budući da je nekada bila u sklopu Srednje škole Sesvete, pa se 2009. godine odvojila od Srednje škole Sesvete i nastavila samostalni put u gradnji četverogodišnjih strukovnih smjerova i priprema učenika za tehničke fakultete i tržište rada.

Srednja škola Jelkovec od 2014. godine ima novu zgradu, a prije nekoliko godina dobila je i modernu sportsku dvoranu koja je višefunkcionalna. U srednjoj škola Jelkovec trenutno se obrazuju učenice i učenici za tri zanimanja:

1. Elektrotehničar
2. Tehničar za računalstvo
3. Tehničar za elektroniku

4.2. Ciljevi istraživanja

Cilj je istraživanja ispitati informacijsku pismenost kod učenika, te postoje li razlike u informacijskoj pismenosti između učenika različitih obrazovnih profila i različitih godišta. Danas kada je korisniku lako dostupan veliki broj informacija, treba obratiti pažnju kako pronalazi, vrednuje i koristi dobivene informacije.

Rezultati anketnog upitnika pružaju uvid u razinu informacijske pismenosti učenika. Dobiveni rezultati mogu biti korisni u daljnjem planiranju i provođenju aktivnosti knjižnice sa ciljem povećanja razine informacijske pismenosti među učenicima srednje škole. Kod anketiranih učenika jako je važno osvijestiti potrebu informacijske pismenosti kao postavke za cjeloživotno učenje.

4.3. Rezultati istraživanja

1. Spol: ☐ žensko ☐ muško
2. Koji ste razred srednje škole: ☐ 1 razred ☐ 2 razred ☐ 3 razred ☐ 4 razred
3. Koji ste obrazovni profil Srednje škole Jelkovec: ☐ Elektrotehničar ☐ Tehničara za računalstvo

Slika 4.Anketirani učenici Srednje škole Jelkovec prema spolu i razredu

1. razred	109
2. razred	114
3. razred	96
4. razred	120

Slika 5. Anketirani učenici Srednje škole Jelkovec prema razredu

Prema podacima anketiranih učenika Srednje škole Jelkovec prema (slika 4 i 5) prema spolu i razredu može se zaključiti da u uzorku od 439 anketiranih učenika, 414 učenika čine dječaci dok je djevojčica 25.

U uzorku od 439 anketiranih učenika, bez obzira na spol, najveći udio zauzimaju učenici 4. razreda, njih 120.

U uzorku od 439 anketiranih učenika, bez obzira na spol, najmanji udio zauzimaju učenici 3. razreda, njih 96.

4. Vaša potreba za informacijama vezana je uz:

☐ domaću zadaću ☐ seminarski rad ☐ zabavu ☐ sve navedeno
☐ nešto drugo, što? _____

5. Znate li gdje tražiti potrebnu informaciju: ☐ da ☐ ne ☐ ponekad ☐ nešto drugo

6. Prilikom pisanja seminarskih radova, domaćih zadaća o zadanoj temi saznajete više tako što:

☐ upisujete naziv u web tražilice ☐ pretražujete Google Scholar ☐ odlazite u školsku knjižnicu
☐ odlazite u narodnu knjižnicu ☐ sve navedeno ☐ nešto drugo, što? _____

Slika 6. Potreba za informacijama

Na pitanja koja su se odnosila na informacijsko ponašanje (slika 6), 46 % učenika tvrdi da je njihova potreba za informacijama vezana uz sve navedeno, domaću zadaću, seminarski rad, zabavu. Dio učenika njih 19 % izjašnjava kako je njihova potreba za informacijama vezana uz zabavu. U pitanju koje se odnosilo na potrebu traženja informacija, 78 % učenika navelo je da zna gdje tražiti informaciju, a tek 16 % učenika navelo je da ponekad zna gdje tražiti potrebnu informaciju.

Što se tiče pitanja postavljenog uz pisanje seminarskih radova i traženja više informacija o zadanoj temi 56 % učenika pretražuje web tražilice, a 43 % učenika pretražuje web tražilice, odlaze u školske i narodne knjižnice, zaokružili su sve navedeno.

7. Za što koristite internet:

☐ za pretraživanje općih informacija ☐ za komunikaciju s drugima (Email, chat) ☐ za čitanje
☐ za zabavu ☐ sve navedeno ☐ nešto drugo, što? _____

8. Koji web pretraživač koristite najčešće: ☐ Bing ☐ Google ☐ Yahoo ☐ drugi _____

9. Koje izvore informacija smatrate pouzdanim:

☐ tiskane izvore informacija ☐ elektroničke izvore informacija ☐ podjednako tiskane i elektroničke izvore

10. Koliko stranica s rezultatima upita pregledavate? ☐ prvu ☐ prvih nekoliko ☐ sve

Slika 7. Internet

Na pitanje vezano uz korištenje Interneta, Za što koriste Internet (slika 7), 32 % učenika navelo je da Internet koriste za sve za pretraživanje općih informacija, zabavu, komunikaciju, čitanje. Internet za komunikaciju i zabavu koristi 15 % učenika. Što se tiče web pretraživača koje koriste Bing, Google,Yahoo, 66 % učenika navelo je da koriste Google, a 28 % učenika uz Google koriste i još neke.

Pitanje koje izvore informacija smatraju pouzdanim : tiskane, elektroničke ili podjednako, 69 % učenika navelo je da smatra podjednako pouzdanim tiskane i elektroničke izvore, Ono što su većina odgovorili koliko stranica s rezultatima upita pregledavaju, prvu, prvih nekoliko ili sve 70 % učenika navelo je da pretražuje prvih nekoliko stranica s rezultatima.

11. Provjeravaš li jesu li informacije koje nalaziš na internetu istinite?

☐ da ☐ ne ☐ ponekad ☐ nikad

12. Upite u web pretraživače postavljaš:

☐ na hrvatskom jeziku ☐ na stranom jeziku ☐ podjednako na hrvatskom i stranim jezicima

13. Gdje pretražuješ Internet:

☐ mobitel ☐ tablet (tablično računalo) ☐ stolno računalo ☐ prijenosno računalo
☐ u knjižnici ☐ sve navedeno ☐ ostalo (navedi): _____

Slika 8. Provjera informacija

Na pitanje vezano uz provjeravanje istinitosti informacija na Internetu (slika 8) to radi tek 27 % učenika, a 50 % učenika ih je navelo da ponekad provjeravaju.

Jezik koji upisuju u web pretraživače ,hrvatski,strani jezik ili podjednako, 66 % učenika navelo je da postavlja upite podjednako na hrvatskom i stranim jezicima.

Na pitanje gdje pretražuju Internet, mobitel, tablet, stolno računalo, knjižnica sve navedeno, odgovaraju da ga pretražuju na mobitelu, tabletu, prijenosnom računalu te stolnom računalu.

14. Koliko često koristite opciju kopiraj i zalijepi bez da navodite autora?

☐ uvijek ☐ ponekad ☐ rijetko ☐ nikad

15. Imate li korisnički račun na:

☐ Facebook-u ☐ Twitter-u ☐ Instagram-u ☐ Skype-u ☐ You Tube-u ☐ Snapchat-u

Slika 9. Citiranje autora

Na pitanje koliko često koriste opciju kopiraj i zalijepi bez da navode autora (slika 9)

28 % učenika tvrdi da uvijek navodi autora, a 38 % učenika navelo je da samo ponekad.

Što se tiče društvenih mreža učenici imaju korisničke račune na Instagramu, Snapchat-u, Skype-u, Facebook-u…

16. Čitate li knjige? ☐ samo kad moram ☐ volim čitati ☐ ne volim čitati

17. Koristite li:

☐ Goodreads ☐ TookBook e Knjižnica ☐ eLektire ☐ sve navedeno ☐ nešto drugo _____

18. Koje usluge narodne knjižnice koristite?

☐ posudba knjiga ☐ čitanje novina i časopisa ☐ koristim pristup internetu
☐ koristim online katalog ☐ koristim uslugu „Pitajte knjižničara" ☐ sve navedeno
☐ ostalo (navedi) _____

19. Za koje vještine bi knjižničari trebali educirati svoje korisnike?

☐ za pretraživanje on line kataloga ☐ za pronalaženje knjiga na policama knjižnice
☐ za pretraživanje web tražilica ☐ o pravilima citiranja teksta iz knjiga, časopisa i ostalih izvora
☐ za određivanje kvalitete izvora informacija ☐ sve navedeno ☐ nešto drugo _____

Slika 10. Čitanje

Na pitanje vezano uz čitanje, 45 % učenika navelo je da čita kad mora, a tek 18 % učenika navelo je da vole čitati, dok 45 % učenika je navelo da koristi e-lektire.

Usluge narodne knjižnice zbog posudbe knjiga koristi 54 % učenika.

Na pitanje vezano uz educiranje korisnika od strane knjižničara (slika 10) 26 % učenika navelo je da smatra da bi knjižničari trebali educirati korisnike vezano za pretraživanje on line kataloga i web tražilica.

Smatrate li da ste vi informacijski pismeni i što je za vas informacijska pismenost?

_____

_____

Slika 11. Informacijska pismenost

Posljednje pitanje koje je otvorenog tipa smatraju li da su informacijski pismeni (slika 11) 333 učenika ili 76 % navelo je da smatra da jesu, 61 učenik ili 14 % naveo je da se ne smatra ili nisu sigurni, dok 42 učenika ili 10 % nije odgovorilo na pitanje.

Najčešći odgovori što je informacijska pismenost bili su:

- „snalaženje na Internetu
- korištenje računala
- pronalaženje potrebnih informacija"

Ipak, što se tiče samih rezultata ovog istraživanja kod ispitanih učenika primijećeno je nedovoljno korištenje knjižničnih usluga zbog nedovoljne informiranosti o istima. Zbog toga je provedeno istraživanje o informacijskoj pismenosti kod učenika srednje škole Jelkovec. Rijetko tko se služi online katalogom i samostalno pretražuje, tek nekolicina njih navodi autora u svojim radovima, dok većina to radi ponekad. Što se tiče samog čitanja, većina učenika čita jer moraju, a tek mali postotak jer to voli. Lektiru uglavnom čitaju online. Predstavljanje knjižnice kao prostora s mogućnostima gdje učenici mogu ostvariti zajednički rad i učenje ili poradi druženja, nije način na koji ova skupina korisnika koristi ili vidi knjižnicu.

5.0. Zaključak

Za svakog pojedinog čovjeka informacijska pismenost je vrlo važna i u današnje moderno vrijeme ona predstavlja važnu ulogu za razvitak društva. Kao što je navedeno u radu, informacijski pismena osoba je ona osoba koja je naučila i zna kako učiti, koja zna prepoznati svoje potrebe za informacijama, koja zna gdje i kako pronaći relevantne informacije i ono najvažnije kako ih iskoristiti te podijeliti s drugima.

Sam pojam informacijske pismenosti vezuje se za moderno doba koje je obilježeno dinamikom i promjenama u samom poimanju pojma pismenosti. Tradicionalni koncept se ne odbacuje nego nadograđuje novim postignućima uzrokovanim brzim gospodarskim i tehnološkim inovacijama i razvojem.

Osnovna misao kao i sam temelj cjeloživotnog učenja je informacijska pismenost koja nudi snalaženje i opstanak u tehnološki razvijenom društvu. Današnji način življenja priprema nas za učenje tijekom cijelog života. Najvažnije je učenicima ukazati zašto bi trebali otići u knjižnicu i pretraživati različite izvora znanja i informacija. Međutim, da bi učenik pokazao koliko zna i koliko je informacijski pismen, on mora imati razvijene vještine za prikupljanje informacija.
Uz svu tehnologiju koja je na raspolaganju korisnicima, izvori informacija koji su upitne kvalitete su lako dostupne. To je vrlo jasan i važan razlog zbog kojeg treba poticati i razvijati kritičko mišljenje kroz sustav obrazovanja, od nastavnika sve do učenika. Svim generacijama, od mladih do onih starije životne dobi potrebna je informacijska pismenost, što dovodi do još jednog razloga zbog čega se ne može isključiti iz cjeloživotnog obrazovanja. Na taj način stječu kompetencije, bude interes i osvješćuju se.

Knjižnice su prije bile samo za pohranu, služile su kao spremišta, danas imaju različitu svrhu u obrazovnoj okolini, ne samo za učenike nego i za nastavnike, ali i za ostale korisnike. Zbog toga je potrebna dobra suradnja između knjižničara i nastavnika te knjižnica i okoline. Knjižnica zbog svojih korisnika bi trebala svakodnevno istraživati njihove potrebe i zajednički ih ostvarivati, a osoba koja treba te potrebe razumjeti prema korisnicima je sam knjižničar.

Navedeno istraživanje provedeno među učenicima srednje škole Jelkovec potvrdilo je kako većina učenika je ispravno odgovorila na sva pitanja u anketi. Uočeno je kako učenici često ne utvrđuju točnost informacija na koje nailaze. S obzirom da navode kako Internet koriste za

sve, vrlo je upitno s pomoću kojih izvora pronalaze informacije i jesu li te informacije relevantne ili ne. Što se tiče informacijske pismenosti, učenici su većinom naveli da se smatraju informacijski pismenima i da znaju definirati pojam. Međutim, učenici uglavnom ne razlikuju pojam informacijske i informatičke pismenosti ili nisu sigurni. U praktičnom smislu tih pojmova, informatička pismenost proizlazi iz informacijske, tako da se ne može reći kako su ispitani učenici većinom pogriješili u svom opisu ovog fenomena.

U 21. st. najveći naglasak je stavljen na informacijsku pismenost i opismenjavanje učenika. Učenik je na prvom mjestu i ima svoje potrebe, pokušava usvojiti znanje i određene vještine koje su mu nužne za opstanak u današnjem suvremenom društvu. Stoga, da bi knjižnica ispoštovala sve svoje zadaće, ona mora osigurati adekvatan prostor za učenje i boravak, a prije svega mora osigurati protok relevantnih i provjerenih informacija da bi pridonijela razvoju kurikuluma i učenika.

Sve znanje koje učenici dobiju u knjižnici, kao pojedine osobe ili u nekakvim grupama je za njihovu bolju budućnost, jer sve to znanje služit će im u životu.

6.0. Literatura

1. AASL STANDARDS Framework for Learners, 2018. URL: https://standards.aasl.org/wp-content/uploads/2017/11/AASL-Standards-Framework-for-Learners-pamphlet.pdf (11.6.2020.)
2. ACRL STANDARDS: Information Literacy Compentency Standards for Higher Education. 2000. Preuzeto s URL: https://crln.acrl.org/index.php/crlnews/article/view/19242/22395 (11.06.2020.)
3. ALA. Presidential Committee on Information Literacy: Final Report. 1989. URL: http://www.ala.org/acrl/publications/whitepapers/presidential (17.6.2020.)
4. ANZIL, Australian and New Zeland information literacy framework: principles, standards and practice/Ed. Alan Bundy. Adelaide: Australian and New Zeland institute of information literacy, 2004. URL: https://www.utas.edu.au/__data/assets/pdf_file/0003/79068/anz-info-lit-policy.pdf (16.6.2020.)
5. Baier Jakovac, A. i Hebrang Grgić I., 2015. Informacijska (ne)pismenost: istraživanje mladih korisnika knjižnica u Vukovaru. URL: http://www.crosbi.znanstvenici.hr/datoteka/801946.247_Baier-Jakovac_Hebrang-Grgic_2015_1-2.pdf (29.6.2020)
6. Bakarić, Ana, Mršić, Iva Klak, Pisačić Jelena. Novi korisnici Knjižnice Jelkovec. Stručni skup : "Informacijska pismenost u dječjim knjižnicama,, 31. ožujka 2017., Zagreb. URL: http://www.hkdrustvo.hr/clanovi/alib/datoteke/skupovi/File/316_9_Novi_korisnici_Knjiznice_Jelkovec.ppt (25.7.2020.)
7. Bakarić, Ana. Novi korisnici knjižnice: suradnja sa srednjom školom Jelkovec. Novi uvez. Glasilo Zagrebač koga knjižničarskog drustva. Godina XV. Broj 27/2, Listopad 2017. URL: https://zkd.hr/wp-content/uploads/2020/02/novi_uvez_27-2.pdf (20.7.2020.)
8. Banek Zorica, Mihaela; Lasić-Lazić, Jadranka; Špiranec, Sonja. *Izgubljeni u novim obrazovnim okruženjima – pronađeni u informacijskom opismenjivanju.* URL: https://www.researchgate.net/profile/Mihaela_Banek_Zorica/publication/267823833_Izgubljeni_u_novim_obrazovnim_okruzenjima__pronadeni_u_informacijskom_opisme

njivanju/links/546604af0cf2052b50a14bdc/Izgubljeni-u-novim-obrazovnim-okruzenjima-pronadeni-u informacijskom-opismenjivanju.pdf [8.10.2020.]

9. Bates, M. J.; The design of browsing and berrypicking techniques for the online search interface. University of California at Los Angeles. Los Angeles, 1989. URL: https://pages.gseis.ucla.edu/faculty/bates/berrypicking.html (09.06.2020.)
10. Berkowitz, Robert E. Information problem-solving: The big six skills approach to library and information skills instruction. Norwood, NJ : Ablex, 1990. (preuzeto iz: Špiranec, S., Banek Zorica, M.; Informacijska pismenost: teorijski okvir i polazište. Zavod za informacijske studije, 2008.)
11. Bruce, Christine. The Seven faces of information literacy. 2003. Preuzeto s http://www.connect2tls.info/uploads/8/1/8/3/8183810/bruce.pdf (09.06.2020.)
12. EuropeanCommission: Key competences. URL: https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/council-recommendation-on-key-competences-for-lifelong-learning_en (20.6.2020.)
13. EuropeanCommission: Lifelong Learning Programme. URL: https://eacea.ec.europa.eu/sites/2007-2013/llp_en (20.6.2020.)
14. Hrvatska enciklopedija. URL: https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=48456 (9.6.2020.)
15. IFLA Standard. URL: https://www.ifla.org/node/8721 (12.6.2020.)
16. IFLA. Information Literacy. URL: https://www.ifla.org/files/assets/information-literacy/publications/ifla-guidelines-en.pdf (14.6.2020.)
17. IFLA. Information Literacy: International Perspectives./ urednik JesusLau. Munchen: K. G. Saur, 2008.
18. Lasić-Lazić, Jadranka; Špiranec, Sonja; Banek Zorica, Mihaela. Izgubljeni u novim obrazovnim okruženjima – pronađeni u informacijskom opismenjivanju. URL: https://pdfs.semanticscholar.org/97bf/a132e1fbd5ffd40d49bbe7e7b07c7f335b78.pdf (12.6.2020.)
19. Lau, J. Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
20. NN. Zakon o knjižnicama: Standard za školske knjižnice, br. 105/97, 5/98, 104/00 i 69/09. URL: https://www.hkdrustvo.hr/clanovi/alib/datoteke/file/novosti/Novi_Standard_za_skolske_knjiznice_2013_za_javnu_raspravu.pdf (29.6.2020)

21. Pastuović, Nikola, Cjeloživotno učenje i promjene u školovanju, 2008. Str. 254 URL: https://hrcak.srce.hr/29568 (17.6.2020.)
22. Presidential Committee on Information Literacy: Final Report. URL: http://www.ala.org/acrl/publications/whitepapers/presidential (09.05.2020.)
23. Secker, J. i Coonan, E., 2013. Introduction. U Secker, J. i Coonan E., ur. Rethinking Information Literacy: A practical framework for supporting learning. London: Facet publishing
24. Stipetić Šušak, J. Informacijsko opismenjavanje u narodnim knjižnicama. Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 59 (3/4) (2016.)
25. Stričević, Ivanka. (2011).Informacijska pismenost i uloga dječjih knjižničara[Powerpoint slajdovi]. URL: https://www.hkdrustvo.hr/hr/skupovi/skup/187/sazetak/64/%3C?php%20echo%20HM_D;%20?%3E/hr/
26. Stričević, Ivanka. Pismenosti 21. stoljeća :učenje i poučavanje u informacijskom okruženju. //Zrno 22, 97- 98 (2011.)
27. Stropnik ,Alka. 2013. Knjižnica za nove generacije: virtualni sadržaji i usluge za mlade. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo.
28. Špiranec, S.; Banek Zorica, M. Informacijska pismenost: Teorijski okvir i polazišta. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2008.
29. Špiranec, Sonja: Informacijska pismenost - ključ za cjeloživotno učenje. URL: http://edupoint.carnet.hr/casopis/17/clanci/1.html (12.05.2020.)
30. Štivić, Vjeruška.Poticanje rane pismenosti u obitelji, odgojno-obrazovnim ustanovama i narodnim knjižnicama. Zadar:Sveučilište u Zadru, 2012.
31. Tadić, Katica. Rad u knjižnici:priručnik za knjižničare. URL: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/katm.htm (29.6.2020)
32. The SCONUL Seven PillarsofInformationLiteracy: Core Model For HigherEducation. URL: https://www.sconul.ac.uk/sites/default/files/documents/coremodel.pdf (10.05.2020.)
33. UNESCO: Information Literacy. URL: http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/access-to-knowledge/information-literacy/ (2.7.2020.)

34. United National Educational, Scientific and Cultural Organization. The Plurality of Literacy and its Implications for Policies and Programmes : Position Paper. 2004. URL: http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001362/136246e.pdf (09.06.2020.)
35. Vrana, Radovan: Knjižnice u 21. stoljeću: jamstvo kvalitete i podrška učenju u elektroničkom okružju.2004. URL: http://edupoint.carnet.hr/casopis/29/clanci/2.html (20.6.2020.)
36. Wikipedia. Informacijska pismenost. URL: https://bs.wikipedia.org/wiki/Informacijska_pismenost (2.7.2020.)
37. Word summit on the information society. URL: http://www.itu.int/wsis/documents/index2.html (09.05.2020.)

7.0. Dodaci

Popis slika

Slika 1. Modeli i standardi - usporedba 9
Slika 2. Prikaz modela prikupljanja bobica. 11
Slika 3. IFLA-in standard informacijske pismenosti prikazan prema Lau, J., 2006. 15
Slika 4.Anketirani učenici Srednje škole Jelkovec prema spolu i razredu 28
Slika 5. Anketirani učenici Srednje škole Jelkovec prema razredu 28
Slika 6. Potreba za informacijama 29
Slika 7. Internet 29
Slika 8. Provjera informacija 30
Slika 9. Citiranje autora 30
Slika 10. Čitanje 31
Slika 11. Informacijska pismenost 31

Anketni upitnik

Knjižnice grada Zagreba

Poštovani korisnici KGZ-a,
molimo vas da ispunite anketni upitnik kojim želimo dobiti vaše mišljenje
o uslugama koje nudimo u našim knjižnicama u svrhu njihova poboljšanja.

Anketa je anonimna i traje nekoliko minuta.

Na sljedećoj stranici molimo vas da ispred svog odgovora stavite znak X u odgovarajuću kućicu!

☒

Smatrate li da ste vi informacijski pismeni i što je za vas informacijska pismenost?

Upitnik KGZ-001-TG/2017

in2DATA
www.in2data.hr

1. Spol: ☐ žensko ☐ muško

2. Koji ste razred srednje škole: ☐ 1 razred ☐ 2 razred ☐ 3 razred ☐ 4 razred

3. Koji ste obrazovni profil Srednje škole Jelkovec: ☐ Elektrotehničar ☐ Tehničara za računalstvo

4. Vaša potreba za informacijama vezana je uz:

☐ domaću zadaću ☐ seminarski rad ☐ zabavu ☐ sve navedeno
☐ nešto drugo, što? _____

5. Znate li gdje tražiti potrebnu informaciju: ☐ da ☐ ne ☐ ponekad ☐ nešto drugo

6. Prilikom pisanja seminarskih radova, domaćih zadaća o zadanoj temi saznajete više tako što:

☐ upisujete naziv u web tražilice ☐ pretražujete Google Scholar ☐ odlazite u školsku knjižnicu
☐ odlazite u narodnu knjižnicu ☐ sve navedeno ☐ nešto drugo, što? _____

7. Za što koristite internet:

☐ za pretraživanje općih informacija ☐ za komunikaciju s drugima (Email, chat) ☐ za čitanje
☐ za zabavu ☐ sve navedeno ☐ nešto drugo, što? _____

8. Koji web pretraživač koristite najčešće: ☐ Bing ☐ Google ☐ Yahoo ☐ drugi _____

9. Koje izvore informacija smatrate pouzdanim:

☐ tiskane izvore informacija ☐ elektroničke izvore informacija ☐ podjednako tiskane i elektroničke izvore

10. Koliko stranica s rezultatima upita pregledavate? ☐ prvu ☐ prvih nekoliko ☐ sve

11. Provjeravaš li jesu li informacije koje nalaziš na internetu istinite?

☐ da ☐ ne ☐ ponekad ☐ nikad

12. Upite u web pretraživače postavljaš:

☐ na hrvatskom jeziku ☐ na stranom jeziku ☐ podjednako na hrvatskom i stranim jezicima

13. Gdje pretražuješ Internet:

☐ mobitel ☐ tablet (tablično računalo) ☐ stolno računalo ☐ prijenosno računalo
☐ u knjižnici ☐ sve navedeno ☐ ostalo (navedi): _____

14. Koliko često koristite opciju kopiraj i zalijepi bez da navodite autora?

☐ uvijek ☐ ponekad ☐ rijetko ☐ nikad

15. Imate li korisnički račun na:

☐ Facebook-u ☐ Twitter-u ☐ Instagram-u ☐ Skype-u ☐ You Tube-u ☐ Snapchat-u

16. Čitate li knjige? ☐ samo kad moram ☐ volim čitati ☐ ne volim čitati

17. Koristite li:

☐ Goodreads ☐ TookBook e Knjižnica ☐ eLektire ☐ sve navedeno ☐ nešto drugo _____

18. Koje usluge narodne knjižnice koristite?

☐ posudba knjiga ☐ čitanje novina i časopisa ☐ koristim pristup internetu
☐ koristim online katalog ☐ koristim uslugu „Pitajte knjižničara" ☐ sve navedeno
☐ ostalo (navedi) _____

19. Za koje vještine bi knjižničari trebali educirati svoje korisnike?

☐ za pretraživanje on line kataloga ☐ za pronalaženje knjiga na policama knjižnice
☐ za pretraživanje web tražilica ☐ o pravilima citiranja teksta iz knjiga, časopisa i ostalih izvora
☐ za određivanje kvalitete izvora informacija ☐ sve navedeno ☐ nešto drugo _____